

Sygn. akt VIII U 588/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2020 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek
Protokolant	Iwona Sławińska

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2020 r. w Gliwicach

sprawy K. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o rekompensatę

na skutek odwołania K. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 5 marca 2020 r. **nr** (...)

oddala odwołanie.

(-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek

Sygn. akt: VIII U 588/20

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 marca 2020 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu K. S. prawa do rekompensaty. W uzasadnieniu wskazano, że ubezpieczony nie udowodnił do dnia 31 grudnia 2008 roku wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W odwołaniu ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i uznanie, że przysługuje mu prawo do rekompensaty.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i podtrzymał dotychczasowe stanowisko

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczony K. S., urodzony (...), w dniu 27 lutego 2020 roku wystąpił do ZUS Oddział w Z. z wnioskiem o przyznanie mu prawa do emerytury z rekompensatą. Organ rentowy decyzją z dnia 5 marca 2020 roku przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od 1 lutego 2020 roku.

Ubezpieczony jest zatrudniony w (...) Uniwersytecie Medycznym w K. od 16 listopada 1979 roku do nadal i pracował na stanowiskach:

- od 16 listopada 1979 roku do 30 września 1980 roku – asystent stażysta,
- od 1 października 1980 roku do 31 sierpnia 1982 roku -
- od 1 września 1982 roku do 30 listopada 1982 roku – asystent,
- od 1 grudnia 1982 roku do 31 grudnia 1988 roku – starszy asystent,
- od 1 stycznia 1989 roku do 31 grudnia 2003 roku – adiunkt,
- od 1 stycznia 2004 roku do 31 grudnia 2008 roku – profesor nadzwyczajny,
- od 1 stycznia 2009 roku do 30 września 2011 roku – profesor nadzwyczajny,
- od 1 października 2011 roku do 30 września 2016 roku – profesor zwyczajny,
- od 1 października 2016 roku do nadal profesor zwyczajny.

Zatrudnienie w (...) Uniwersytecie Medycznym w K. wiązało się z posiadaniem stopnia naukowego. Miejscem świadczenia pracy przez ubezpieczonego były szpitale, gdzie wykonywał zabiegi operacyjne. W związku z tym, aby uzasadnić przebywanie ubezpieczonego w szpitalach podpisywano z nim umowy o pracę na część etatu. W rzeczywistości zatrudnienie w (...) Uniwersytecie Medycznym i w szpitalach było ściśle ze sobą związane i stanowiło wykonywanie jednej pracy – pracy lekarza chirurga. Ubezpieczony był zatrudniany w szpitalach z uwagi na posiadanie tytułów naukowych. W przypadku nauk medycznych praca naukowa jest nierozzerwalnie związana z praktykowaniem medycyny. Ubezpieczony był zatrudniony:

- od 16 listopada 1979 roku do 31 października 2005 roku w Klinice (...) w B. (późniejsza nazwa Klinika (...), Szpital (...) w B. – 2/8 etatu i 4/8 etatu),
- od 1 października 2005 roku do 30 września 2016 roku w Szpitalu (...) Sp. z o.o. w Z. – 0,75 etatu – tam ubezpieczony pracował w Klinicznym Oddziale (...), B. i (...) jako kierownik kliniki i ordynator.

Dodatkowo w każdym szpitalu ubezpieczony zawierał umowy o pracę na pełnienie dyżurów medycznych.

W ciągu całego okresu zatrudnienia od 16 listopada 1979 roku do 30 września 2016 roku ubezpieczony wykonywał taką samą pracę – lekarza chirurga. Do pracy stawiał się na godz. 8.00 brał udział w odprawie z przełożonym. Kiedy sprawował funkcję kierownika kliniki i ordynatora sam prowadził taką odprawę. Następnie udawał się na blok operacyjny i tam wykonywał zabiegi operacyjne – co trwało od 1,5 do 6 godzin każdy zabieg. Z reguły w ciągu dnia wykonywał 2 zabiegi. Na bloku operacyjnym pracował każdego dnia roboczego. Pracując w Szpitalu (...) w B. ubezpieczony wykonywał także czynności w Poradni (...). Polegało to na wykonywaniu drobniejszych zabiegów chirurgicznych - zdejmowanie szwów, opracowywanie ran, zmiana opatrunków, wycinanie znamion, tkanek martwiczych, drenaż, sączkowanie. Kiedy K. S. był kierownikiem kliniki i ordynatorem nie wykonywał już czynności w poradni. Na bloku operacyjnym spędzał jeszcze więcej czasu ponieważ jako profesor prowadził operacje w najcięższych przypadkach. Z racji zatrudnienia w (...) Uniwersytecie Medycznym ubezpieczony pracował ze studentami. Polegało to na zabieraniu studentów na blok operacyjny i omawianiu przebiegu operacji w czasie osobistego jej wykonywania. Poza tym jako docent prowadził wykłady dla studentów. Odbływały się popołudniami, po zakończeniu zabiegów operacyjnych. Jako kierownik kliniki i ordynator ubezpieczony wykonywał czynności administracyjne. Większość takich czynności zlecał sekretarce. Pozostałe wykonywał pomiędzy zabiegami operacyjnymi i po ich zakończeniu. K. S. pisał publikacje i prace naukowe. Czynił to w nocy i w weekendy.

Na dzień 31 grudnia 1998 roku ubezpieczony legitymował się okresem ponad 25 lat składkowych i nieskładkowych.

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie akt organu rentowego, akt osobowych, zeznań świadków W. Ż. (karta 36-37), J. R. (karta 37-39), M. R. (karta 39-40), przesłuchania stron (karta 40-41).

Powyższym dowodom sąd dał wiarę.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. 2018 poz. 1924) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Jednakże w myśl ust. 2 przywołanego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli – zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy – do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy (art. 21 ust. 1).

Przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008r. – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku – podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej;
- legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do wcześniejszej emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Bezspornie ubezpieczony jest uprawniony do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.). Prawo do świadczenia zostało przyznane decyzją z dnia 5 marca 2020 roku. Nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty. Przesłanką negatywną do uzyskania prawa do rekompensaty jest natomiast nabycie prawa do wcześniejszej emerytury. Należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do spełnienia tego prawa. Decyzja ZUS ma charakter deklaracyjny, potwierdzający jedynie prawo do świadczenia i umożliwiający jego wypłatę – art. 129 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej. Ubezpieczony spełniał wszystkie przesłanki do nabycia prawa do emerytury z mocy art. 184 ustawy emerytalno-rentowej. Jak wynika z akt kapitału początkowego do dnia 31 grudnia 1998 roku wykazał ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Ponadto postępowanie dowodowe wykazało, że posiada staż pracy w szczególnych warunkach ponad 15 lat do dnia 31 grudnia 1998 roku. Do tego stażu należy zaliczyć okres od 16 listopada 1979 roku do 31 grudnia 1998 roku. Wtedy ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał

pracę lekarza chirurga czyli pracę w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych. Jest to praca wymieniona w Wykazie A, Dział XII, poz. 2, który stanowi załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.). Ubezpieczony bowiem stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w zespołach operacyjnych chirurgicznych. W istocie jego praca w (...) Uniwersytecie Medycznym oraz w Szpitalu (...) w B., a następnie w Szpitalu (...) Sp. z o.o. w Z. wyczerpywała pełny wymiar czasu pracy. Praca ta polegała na przeprowadzaniu operacji, w czasie których uczestniczyli także studenci. Zajęcia teoretyczne ze studentami odbywały się popołudniami po zakończonych operacjach.

Powyższe wyklucza możliwość przyznania ubezpieczonemu prawa do rekompensaty i to niezależnie od tego, że ubezpieczony nie wystąpił z wnioskiem o wcześniejszą emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Jak wynika z definicji ustawowej zawartej w art. 2 ust. 5 ustawy o emeryturach pomostowych, przewidziana w niej rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Przy czym, w myśl art. 21 ust. 1 tej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Równocześnie, stosownie do art. 21 ust. 2 ustawy, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W ocenie Sądu Okręgowego, przepisy te muszą być odczytywane łącznie i rozważając prawo do rekompensaty nie można tracić z pola widzenia jej odszkodowawczego charakteru określonego powołaną definicją.

Z przytoczonej definicji rekompensaty jednoznacznie wynika bowiem, że ratio legis wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a niespełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia, tj. zarówno emerytury w trybie art. 46 w zw. z art. 32 lub w trybie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i emerytury pomostowej. Innymi słowy, można przyjąć, że fakt wykonywania przez 15 lat pracy w warunkach szczególnych (niezależnie od innych warunków ustawowych) może skutkować uzyskaniem prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym lub zastępującej ją emerytury pomostowej lub rekompensaty, gdy nie ma się prawa do żadnego z tych świadczeń ze względu na zapisy ustawowe. Z definicji rekompensaty wynika, że jest ona kierowana do tych ubezpieczonych, którzy wskutek wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych - zawężającej krąg uprawnionych do tego świadczenia w stosunku do zakresu podmiotowego poprzedniej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze – i następnie braku możliwości skutecznego ubiegania się o emeryturę w wieku obniżonym przy wykazaniu spełnienia warunku wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zawartej w art. 32, 46 i 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - wobec wygaszania powyższego świadczenia – utracili możliwość ubiegania się o emeryturę z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, jak i dodatkowo nie nabyły uprawnień do emerytury pomostowej.

Nabycie prawa do świadczeń, w tym do emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, należy wiązać ze spełnieniem ustawowych warunków nabycia tego prawa i równocześnie nie można nabycia prawa utożsamiać z przyznaniem i wypłatą świadczenia, którą to kwestię reguluje art. 129 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Tym samym, zdaniem Sądu Okręgowego, uzasadniony jest pogląd, że rekompensata nie przysługuje ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury w trybie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS niezależnie od realizacji takiego uprawnienia.

Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie w piśmiennictwie – rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nawet jeśli tego prawa nie zrealizowała (zob. K. Jankowska oraz

I. Jędrasik-Jankowska, Komentarz do ustawy o emeryturach pomostowych, (w:) Prawo do emerytury. Komentarz do ustaw z orzecznictwem, LEX).

Tożsamo stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 16 maja 2018 r. (III UK 88/17 Legalis nr 1823934) stwierdzając, że gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270). Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924) dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy on natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia.

W dalszej części uzasadnienia wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że nabycie prawa in abstracto nie aktualizuje natomiast obowiązku instytucji ubezpieczeniowej do ustalenia i realizacji świadczenia, bez uprzedniego podjęcia przez ubezpieczonego stosownej czynności, to jest złożenia wniosku emerytalnego (rentowego), przez którą to czynność wnioskodawca ujawnia się jako uprawniony do świadczenia i zainteresowany jego realizacją. Skoro nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania, decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., II UZP 3/11, OSNP 2010 nr 17-8, poz. 217). Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza więc o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89, OSNCP 1990 Nr 6, poz. 72 i wcześniejszą uchwałę z dnia 10 sierpnia 1988 r., III UZP 22/88, OSNCP 1989 Nr 12, poz. 194, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06, LEX nr 950628).

Reasumując ubezpieczony spełnił warunki do zastosowania przesłanki negatywnej przyznania rekompensaty wymienionej w art. 21 w związku z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, a tym samym odwołanie jako niezasadne podlegało oddaleniu, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., o czym orzeczono w sentencji wyroku.

(-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek